

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V Celovcu v saboto 14. oktobra 1865.

Tečaj I.

Gospoda! *)

Narod, kateri ne spoštuje svojih slavnih mož, kateri ne časti živih in se hvaležno ne spominja mrtvih, tak narod ni vreden, da živi. Slovenskemu narodu gotovo nikdo ne more očitati, da bi pozabljal svojih prvakov. Svečanost, ki jo danes obhajamo v spomin najslavnejšega naših rojakov, in h kateri je privrela ogromna množina vrlih rojakov iz vseh krajev mile naše Slovenije, kaže jasno vsemu svetu, da Slovenci ni nehvaležen, marveč da ve ceniti in čisljati svoje slavne može in da hrani v blagem srcu večni spomin njih imenitnih del. Slovenski narod je tedaj vreden, da živi, je vreden, da se razcveta, in da tudi on doseže to stopnjo veljave in moči, ktera mu gre po njegovi dušni in telesni zmožnosti. In dosegel jo bode, če mu bo geslo: Naprej, voditelj: pogum, zaveznika pa složnost in vzajemnost slovanska.

Naprej! to bodi zmirom naše geslo. Naprej na narodnem, naprej na političnem polju, naprej na široki cesti omike in vednosti. Naprej pred vsem na narodnem polju! Bratje, Slovenci smo; slovanska kri po naših žilah teče; naša narodnost, naš materni jezik naj nam bo zato dragocena svetinja, svitli biser, ki ga moramo skrbno hraniti in srčno braniti, — to nam mora biti zmirom najsvetejša naloga. Narodnost čez vse! Matrni jezik, sladki glasi, kako milo donite v pesmih, kako krepko v govorih; slovenski jezik, staroslavni jezik! In mi bi te zanemarjali in pustili tvojo milino za druge, trde, neukretne in tuje nam jezike? Nikdar! Ponosno pred svet stopi tudi Slovenec in pokaže mu lik domače besede in misli. Narodnost čez vse!

*) Govor nekega štajerskega Slovenca o Slomškovej besedi.

Naprej tudi na političnem polju. Res, da v političnem oziru so posebno nam Slovincem neugodne okoliščine. Razcepljeni živimo v raznih deželah, v šest deželne zbere pošiljamo svoje poslance. V sto in stoletni sužnosti zginila nam je narodna zavest, bolj in bolj skrčile so se naše meje, več in več sinov zgubila je majka Slava po hudem potpučevanju in skoro svet ni več vedel, ni hotel vedeti in pripoznati, da je še kaj Slovincov na svetu. In vendar smo tudi mi Slovenci bili pred tisoč leti mogočen narod, svojim sovražnikom strašen in mil svojim prijatlom. Takrat, ko je zedinil mogočni kralj Samo vse Slovence pod svojim slavnim žezlom, segala je slovanska dežela od jadranskega morja gori do šumeče Donave, od tiroljskih planin dalje dol v ogrske ravnine. Slovenci so bili prvi naselniki v letih krajih in čez Donavo roko podajali svojim severnim bratom velikega moravskega kraljestva. V našem staroslovenskem jeziku pisala sta sv. Ciril in Metod svete knjige in naš slovenski jezik je še zdaj, kakor je nekdanj bil tudi pri nas, cerkveni jezik pri več ko 50 milijonih pravoslavni Slovanov, Rusov, Srbov, Bulgarov in drugih. Pa nastali so nam neugodni časi, napadali od vseh strani so naše preddele tuji, sirovi narodi in vkovali so naš svobodni narod v spono sužnosti. In sto in sto žalostnih, nesrečnih let je preteklo, huje in huje oslabil je slovenski narod in skoro da ni na veke zaspal. Obvarovala pa ga je te žalostne osode prirojena krepkost in ljubezel do maternega jezika, do domače hiše in šege. In po sto in stoletnem spanju zdramili so se tudi Slovenci in se krepko poganjajo za svoje narodne pravice. Rešili smo si svojo narodnost, pa ne še popolnoma; še nam proti marsiktera nevarnost! Paziti nam je zdaj treba na politične razmere, treba zam je delati na političnem

polju. Slovenci smo, Avstrijanci smo, najzvestejši naši presvitli cesarski rodbini, vsegdar branili bomo eno edino Avstrijo, ktera bo pravična vsem svojim narodom. Ravno te dni nam je presvitli naš cesar Franc Jožef izdal slavno pismo ali manifest, v katerem nam obljublja, da se bode napravila Avstrija po duhu in besedi oktoberske diplome, in ta Avstrija bode velika hiša, v kterej bodo prebivali vsi narodi po večnem pravilu: Enaka bremena, enake pravice!

Naprej pa tudi na širokem polju omike in vednosti, da popravimo in prihitimo, kar smo zamudili, in zamudili smo mnogo. Kako to? Saj smo za poduk prebrisane glave. Pa kaj pomaga, če šole niso osnovane za poduk v raznih vednostih, ampak posebno le za to, da se ubogim učencem v glavo tlačijo nekatere besede tujih jezikov. Slavni mož, ktereга spomin danes praznujemo, je tudi v šolskih zadevah se skazal bistroumnega organizatorja, in ko bi to bila edina njegova zasluga, morali bi mu samo za to večno biti hvaležni. Pa treba je še veliko storiti; da se širi prava omika, treba nam je srednjih in viših šol na podlagi narodnega jezika. Še le, če vse to dosežemo, če bo obveljal naš jezik v domačem in javnem življenju, v šolah in uradnih, in če se bodo spolnile tudi naše politične želje, še le takrat bo zagotovljena naša prava omika.

V tem bojevanju za naše pravice naj pa nam bode voditelj pogum. Ne dajmo se uplašiti kričanju in hudobiji protivnikov, naša reč je pravična in pravica mora obveljati. Le kdor sam sebi in sam svojim močem ne zaupa, kdor sam sebe zapusti, ta je gotovo zgubljen. Kažimo se zato Slovence ne samo v svoji hiši, v družbi prijatlov, temuč povsod in zmirom kažimo, da se zavemo svojega roda in da nam v prsih bije zvesto

Besednik.

Vegatova svečanost.

Spisal Andréjčikov Jože.

(Konec.)

„Hvala Bogu! prišli smo na verh, sedaj pa se le osnažimo, da pridemo bolj „elegant“ med Dunajčane.“ Tako je rekel učitelj in jel oterkavati prah s svojih hlač. Drugi smo ravno to storili. Zvonik sv. Križa prikazal se je izza gošče in sedaj bilo je tudi konec našega potovanja. Skerbno sem gledal med smrekovimi veršički in bukovimi vejicami proti cerkvi, da bi zapazil kje kako baterijo topničarjev. Ušesa sem nastavljal na vse kraje, da bi slišal dunajsko bando, pa nič nisem mogel niti videti niti slišati. K cerkvi prišedši oziral sem se na vse kraje, kje bi videl bronastega sv. Jurja, pa tudi tega ni bilo. Le velika množica ljudi stala je pred cerkvijo in zijala na vse strani, kakor Izraelci v puščavi, ko jim je prinesel Mozes zapovedi božje. Med njimi pa so hodili domači gospod duhovnik s svojo kapico, ki so menda največ pripomogli, da se je raznesla novica o Dunajčanih, in so se tako ljubko smejali in z glavo kimali, kakor bi

se bili hotli z nami norčevati, da so nas tako opeharili. Jezen se vstopim pred cerkveni prag in si mislim: „Čemu pa sem prišel, ali me luna terka?“ Odpravim se unokraj cerkve. „Morda“, mislim si, „le še kdo pride“ in res se zasliši pri tej priči godba v dolini, vmes pa se je čul votel strel, kakor bi bil na žlambor tolkel. Z odpertimi ustmi prežali smo vsi v dolino in gledali, kedaj se prikaže dunajska gospoda; pa kako se zavzamemo, ko jo prihajajo štirji škripači s svojimi dudljami proti cerkvi. Na glas jeli smo se smejeti, še bolj pa smo se začudili, ko pridejo za škripači mesto Dunajčanov štirji prav originalni možje. Bili so menda klobučarji, čevljarji, špeharji in Bog vedi, kdo še. Eden škripačev je tako strašno trobil v svoj „bombardon“, da se je kar zemlja tresla, drugi pa so piskali na klarinete in trobente takó okroglo, da so mi kar pete poskakovale. Revézi so se neznansko trudili, da bi se bila godba dalje slišala, menil sem, da bodo popokali; posebno uni z „bombardonom“ je že tako gerdo gledal, ko bi ga bil kdo za vratom tiščal.

Ko čutim, da me je sedaj upanje zopet goljufalo, pomaknem se nazaj za cerkev, kjer je bilo zbranih nekaj gospodov, ki so tudi menda eden drugzega izpraševali, čemu so prišli? Preponižno se jim tudi jaz pri-

družim in ko vidim, da vsi zrejo žalostno proti Savi, kakor bi bilo ondi njihovo edino upanje, jamem še jaz napenjati oči, da so mi skorej izkipele, in mislil sem zdaj zdaj zagledati kak bel cilinder, kakoršni so sedaj v „modi“, ali pa kako široko krinolino, ki bi bila simbol, da je sedaj prišla zaželena ura, ki bi vso mojo grozno „martro“ v veselje spremenila, pa tudi tukaj sem se goljufal. Gospod profesor Peternel so mi posodili celó svoj daljnogled, da bi bolj natančno videl, kajti moje oči so že oslabele, nekoliko od množega prahu, nekoliko pa od hudega terpljenja, ker sem jih vedno silil v daljavo, da bi mi prinesle zaželeno sporočilo, da pridejo zdaj zdaj „Nobelgardisti“; pa tudi daljnogled ni nič bolje opravil, nego moje neorožene oči.

Prav po Jeremijevo jel sem prepevati na tihem „žalostinke“. Upanje edino nam blišči ko zvezda mila, sedaj pa mi je še to upanje ugasnilo. Vsedem se pod neko drevo (ali je bila hruška, češnja ali jablana, tega ne vem več, ker mi žalost ni dopustila vsako malenkost natančneje pregledovati), ter pogledujem otožno proti Vegatovi hiši, kakor bi si hotel s tem britkosti svoje nekoliko zljajšati. Zdejci pa zašumé ljudje: „Glejte, glejte, „mehikajnar“ gre!“ Gledam in gledam, pa mesto „mehikajnarja“ zapazim le nekega

slovensko srce. Bodimo pogumni in zmaga je naša.

Zmaga pa gotovo bo naša, če sta nam zaveznika sloga in vzajemnost slovenska. Nesloga v narodu je najostrejši meč, je nepremagljivo orodje v roci sovražnika. Pustimo, ogibajmo se preprirov v domačem taborju, delajmo zmirom v bratovski zvezi in ljubezni; bodimo složni! Saj imamo vsi eden in isti visok cilj in konec — blagor domovine, napredek naroda.

Pa če tudi složni med seboj, smo vendar mi Slovenci zase le majhen narod in v vedni nevarnosti pred požrešnim želodcem naših sosedov. Pa ne bojmo se! Res da nas je komej poldrugi milijon. Pa kdo šteje število naših sorodnih bratov Slovanov, kdo omeji njih meje? „Največ sveta otrokom sliši Slave!“ Mi Slovenci smo le mala vejica velikanske lipe, ki svoje košate veje razprostira čez pol Evrope in Azije. Od jadranskega do ledenega morja, od Triglava in Balkana do Urala odmevajo slovenski glasovi, bivajo naši slovanski bratje. Z njimi v duševni zvezi smo nepremagljivi. Od treh strani nas sicer obdajajo tuji narodi, Talijani, Nemci in Madjari, na četrti strani pa nam ni treba iskati in braniti mej zoper tujce, tam se stikamo in vežemo z našimi brati Hrvati in po njih s celim slovanskim plemenom, s Srbi, Bulgari in z Rusi, največim vseh rodov slovanskih, in na severju naprej s Poljaki in Čehi, najbolj omikanim, najdomoljubnejšim, najpogumnejšim vseh Slovanov. Kaj bi se tedaj bali pogube? Neusahljiv je izvir naše moči, nepremagljivi so Slovenci, so Slovani, če se držijo gesla: Zmirom naprej, pogumno in srčno v medsebojni slogi, v slovanski vzajemnosti! Živio duh slovenski! Živili Slovani! Živila slovanska vzajemnost!

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele niže-avstrijske.

Iz Dunaja. Δ▽ (O programih kaj. Kakšen je Schuselkov? Kupčijski minister. Hübner. Clam-Martinić). Zdaj so pač res programi na dnevnem redu. Ogrji jih v krasnih govorih čudeči množici razkladajo, od drugod pa nam po posebnih pismih dohajajo. Vse kliče po programih — svet je radoveden! — vse vpije, da bi zlasti ministerstvo rado zvedelo, kakšnih misli so kaj ljudje po cesarstvu, češ, da bi jim potem vse bolje po godu naredilo. To je sicer kaj lepo in hvalevredno, vprašati pa se vendarle koj prederzujemo, ali se ministerstvo res tudi kaj meni za te politi-

ške programe, posebno za tiste, ki pri Slav-janih beli svet zagledajo? Nemci in nemškarji jih pač radi ošabno prezirajo ali pa v nič devajo, da je kaj, in če bi po njih volji se godilo, trudil se je gotovo vsak zastoj, ki je kak program sam ali v imenu svojih prijateljev na svitlo dal. Menimo pa, da ministerstvo vendar ne misli tako in da mu je res mar, vsem raznim narodom avstrijskim zadovoljiti. Ne bi bilo zanj dobro, ako bi se po izgledu naših ljubih centralistov ravnalo. Ker pa ravno o programih govorim, naj povem, kakšnega je France Schuselka, znani dunajski časnikar in zastopnik na niže-avstrijskem zboru, izdal. On piše med drugim tako-le: „Nijeden narod ne sme vladati nad drugim. Nemci ne želé tlačiti drugih narodov, pa tudi sami se nočejo podvreči nobenemu drugemu narodu. Vpeljati se more ravnopravnost in podeliti popolna, za vse narode enaka svoboda.“ Sch. nadalje zahteva, naj se spoštujejo historične pravice in spomini vsakega naroda; kakor ljubi Madjar krono sv. Štefana, Čeh sv. Vavčava in Hrvat kralja Zvonimira, ravno tako ljubi tudi Nemeč krono Karola velikega, ki je temelj postavila Avstriji in habsburški hiši, zato pa tudi ne bo Nemeč po nobeni ceni žertoval zveze z nemškim „bundom“. Avstrija mora postati bratovska federacija; tudi v republikanski je treba centralne oblasti, ki je v monarhični državi koj pri rokah namreč vlada. Vladojeve pravice morajo zmirej biti nedotakljive, svete! Avstrija je in mora ostati krona iz kron, prestol iz prestolov, država iz držav“. Kakor bravec iz teh kratkih verstic lahko posamejno, ni Sch. takšen, kakor so drugi Nemci. Z njim se da še obravnavati in pogovarjati. Da bi le drugi taki bili! — Novi kupčijski minister je že nastopil svojo službo. Pravijo, da se bo tudi v tem ministerstvu kmalo veliko prenaredb zgodilo, pa saj jih je tudi treba, da se pri kupčiji kaj na boljše oberne. — Baron Hübner gre po cesarjevem prihodu v Rim. Bach misli na Dunaju ali blizu Dunaja prebivati. Ker je nastopila jesen in nihče, razun grofa Bismarka v toplice ne gre, začela se bode zdaj spet velika politika delati. — Zelo se govori, da bode Clam-Martinić deželni namestnik na Češkem. Res, ne bi bil slab, saj je domačin in vnet za federacijo. „Narod“ si ga tudi želi.

Dežele notranje-avstrijske.

□ **V Celovcu.** (O normalki. Obešenec. Vreme.) Zadnjič smo nekoliko omenili tukajšnjo realko, koliko učencev

da ima letos, danes pa najprej vzamemo v misel normalko. Tudi tu se je oglasilo veliko veliko učencev, tako da jih je v enem razredu veliko čez sto. Pa saj se ni tudi nič čuditi, ker so krog mesta tri fare, pa nobena nima šole! Nekam pa se mora v šolo, tedaj se gre v mestno normalko, ker je najbliža. Dokler se tedaj v bližnjih farah šole ne napravijo, bode normalka vedno prepolnjena. Nadjamo se tudi, da se bode slovenski jezik spošteno gojil, ker je gotovo veliko otrokom materni jezik in so na normalki prebrisani in domoljubni učeniki, ki se vedo po zdanjih potrebah ravnati. — V četrtek zjutraj o 1/27 je bil blizu mesta na ljubljanski cesti k smerti obsojeni vojaški novinec P. Esterhamer obešen. Spremljala ga je, kakor je to že sploh navada, velika množica ljudstva, zlasti ženskega spola. Obsojenec je ves skesan umerl. Obsojil pa ga neki vojaški sodnik v Celovcu. Tudi ga je prišlo en par rodbincev pred smertjo obiskat. Sploh pa ga je vse tri neprenehoma veliko ljudi obiskalo. Bil je pa od Moškega zapeljan. — Vremena še nimamo stanovitnega. Vsaki dan po malem dežuje. Žita začno zeleneti, tako tudi nekoliko travniki.

✓ **Iz celovške okolice.** §. (Želja o knjigah št. Mohorove družbe.) Knjige-predrage nam družbe so kot nalašč vstvarjene za šolska darila, pa nekaj jim manjka — lepša zunanja oblika. Šolarji so otroci, vsi otroci pa — mali in veliki, — ljubijo to, kar se sveti. Za to morajo knjige, ki so šolarjem za darila namenjene, zraven imenitnega, podučljivega predmeta svojega tudi v lepi, sijajni obliki vezane biti. Daj pridnemu šolarju najbolj podučljivo ali kratkočasno knjigo št. Mohorove družbe v dozdajem manj kot ponižnem ovezku; daj pa drugemu majhne bukvice, pa lepo rudeče vezane, s tiho udanostjo se ti bo uni zahvalil za prežlahtno knjigo, oko njegovo se bo pa nekako žalostno in zavidno oziralo po lepo vezani knjižici tovarša svojega. Mislim tedaj, da bi slavna družba sv. Mohora, duhovnom in drugim šolskim prijateljom, ki družbine knjige kot šolska darila želijo porabiti, prav lahko vstregala, če bi blagovolila nekatere knjige v bolj praznični obliki izdajati. Kako pa? Naredila naj bi v naročnininem zapisniku novo rubriko pod naslovom „za šolsko darilo“, v katero naj bi se zapisovalo, kateri udje da želijo svoje knjige v praznični obliki prejemati — če bi ravno vezava za kake krajcarje poskočila?!

Mislim, da bojo tudi knjigarji družbine bukvice v taki vezavi ložeje prodajali, kakor v nesijajni dozdanji.

topničarja, ki je bil sploh podoben vsakemu drugemu, samo da je imel hlače zatlačene za „štebale“; to pa je ravno ljudi motilo, da so menili, da je „mehikajnar prišel“. „Kaj hudirja“, mislim si, „to je gotovo kak „kvatirmohar“, kakor jih ljudje imenujejo, ki je prišel pripravljat prostor topničarjem in dunajski bandi. Vesel mu tečem naproti, same radosti bi ga bil kmalo objel. Gotovo se ni tako veselil oče zgubljenega sina ko mu je zopet prišel v naročje, kakor sem se jaz tega topničarja. Pa revež ravno tako žalostno vzdihne, kakor jaz o prihodu: „Čemu pa sem prišel?!“

„Čemu bi se dolgočasila“, reče topničar, „misliva si, da sva na Dunaju. Ljudje tu okoli so done, madame, lordi, chevaliri itd., uni škripači tam so dunnajska banda, možnarji gori le na griču, topovi, jaz sam pa sem cesarjev reprezentant“.

Čeravno si nikakor nisem mogel misliti, da bi bil še svojemu tovaršu kalil veselja, ki se je v duhu že preselil na Dunaj. Ljudje so pravili marsikaj, zakaj ni dunajske gospode. Eni so rekli, da se je brod pokvaril in da se ne morejo sedaj prepeljati. Oj, kako rad bi bil jaz ta trenutek sv. Krištof, da bi bil izruval največo smreko pri sv. Križu ter znosil Dunajčane in Dunajčanke čez Savo!

Tako zamišljen hodim nekaj časa krog cerkve, kar pridejo proti farovžu gg. Dr. Bleiweis, Dr. Toman in ljubljanski župan g. Dr. Costa. „Sedaj pa naj bodo Dunajčanje, kjer koli hoté“, rečem tovaršu, „da so le ti možje prišli“.

Moj tovarš topničar me zapusti ter odrine v kerčmo si poiskat kaj za želodec, jaz pa ostanem še pri cerkvi in ogledujem ljudi, kajti od kar sem Lavatrovo „Physiognomij“ dobil v roke, ne morem si kaj, da ne bi vsacega človeka bolj natanko ogledal. Med mnogo drugimi zapazil sem enega, ki zasluži, da ga dragim čitateljem bolj natanko popišem. Ko bi bil Lavater tega človeka kedaj videl, gotovo bi si ga bil načertal v svoji knjigi. Koj, ko sem ga zapazil, mislil sem, da je Mokarjev Kajfež, pa pozneje sem videl, da nima palice. Da ne omenim obleke, ki je bila vsa špehasta, in in oguljene kape, ki je bila najbolj podobna kravjemu preberuhu, popisati hočem le njegov obraz. Oči je imel majhine, okrogle, da je gledal, kakor čuk, nos ves potlačen, spodnje čeljusti so mu stermele naprej, pod nosom imel je nekaj redkih berk, kakor pozebljena reč, lasje pa so mu viseli na vse kraje, kakor bi mu bil kisle repe po glavi razobesil. Prav čudna podoba, ki mi je še sedaj pred očmi! Najbolje je bil podoben

bogu Hefajstu (Vulkanu), kakoršnega sem videl nekda pri Lerherju v Ljubljani. Kedar je srečal kacega gosposkega človeka, berž je potegnil svoj kravji preberuh z glave in momljaje izgovoril svoj „kutmörge“. Omaha se je vedno in včasih toliko, da seni zvernil, imel je že strašnega „matevža“ (kako v našem kraju pravijo, kedar je kdo pijan). „Ta je gotovo kak Vegatov“, frejbi-ligar, iz Teutoburgerwalda „rečem učitelju, ki se je zopet k meni priklatil, „ki je pri Belemgradu kolesa mazal“.

Po dokončani službi božji zbere se nas nekaj dijakov, bogoslovcev, učiteljev ter odrinemo k Vegatovi hiši, kjer je bila danes gostilnica, menda pervikrat, odkar hiša stoji. Mislim tukaj videti kako večo podobo, nego pri cerkvi, kjer je bila samo tabla z latinskim napisom, pa našel nisem družega, kakor zunaj na zidu napis, kedaj je bil Juri Vega rojen in kedaj je umerl. „Tu imate“, pravim tovaršem, „sedaj smo pa pri kraju“. Vsedemo se na lesenem mostovžu k majhini mizi, ki se je že same starosti vsa gibala, menda je tukaj ranjki Vega pervikrat kosil ter ukažemo prinesiti piva. Da bi te buzarada, to ti je bilo pivo; kar grizlo me je po trebuhu in toliko, da nisem rekel zraven sebe sedečej Jurjevi Marički, da bi mi bila šla kamilice kukat. Kar ponujali smo

Iz Ljubljane. 11. oktobra Y. (Nekoliko o našem gledišču). Kmalo bo mesec dni, da so se pričele predstave v našem deželnem gledišču, kakor se samo po sebi razumé, nemške. Ljubljana namreč ni tako srečna, da bi imela narodno gledišče, kakor jih imajo že vsa slovanska mesta po Avstriji. Gotovo bi ne pisal tukaj o nemškem gledišču, ker vem, da slovenskega čitatelja to kaj malo briga, ako bi ne imel veljavnih vzrokov. Letošnja družba igralcev je namreč precej slaba in občinstvo tako malo zadovoljno, da je že ene kratki prav glasno izreklo svojo nezadovoljnost. „Laibacherica“ sama je že tudi grajala prav ostro voditeljstvo, da si upa občinstvo tako za nos voditi in tako slabo duševno hrano mu predstavljati. Vse to pa bi nas še nič ne brigalo, kajti mislili bi si: Naj bo slabo, saj nas nič ne „košta“. Toda tega ne moremo reči, ker ta slaba ptuja stvar sne naši deželi vsako leto 2000 gld., toliko namreč dobiva podpore voditelj. Kakšno korist pa da ima dežela slovenska po nemškem gledišču, to naj „zgruntajo“ drugi, — mi tega ne zapopademo. Da si nekoliko tukajšnje gospode preganja dolgi čas zimskih večerov in se še zraven šopiri z nemščino, kakor da bi samo nemščina bila „nobel“ in zveličavna, za to vender mislimo ni treba deželi, da plačuje po 2000 gld. na leto. Kakšen krik so gnali leta 1863 branitelji nemštva, ko je v deželnem zboru Dr. Bleiweis predlagal, naj se odtegne podpora gledišču, ker dežela nima prav nič koristi od tega.

Žalibog, da ta popolnoma opravičeni izvrstni predlog ni obveljal! In tako plačuje dežela še dandanes, kakor je plačevala do zdaj. Koliko koristnega za resnično izobraženje naroda bi se lahko doseglo, ko bi se s temi 2000 gld. rajši podpirale ljudske šole ali ktere koli obcnokoristne naprave. Tako se pa le podpihuje narodnemu napredku nasprotno nemškutarstvo, in škodo dela deželi. — Zmenilo se je, kakor slišim, tukaj mnogo mladih rodoljubov, da vsakteri, ktere bi že okoljščine spravile v gledišče, plača eno desetico za slov. matico. In res bi bilo boljše, ko bi za tisti denar, ali vsaj za nekoliko, kar ga marsikteri potroša za gledišče, rajši si kupil kako dobro slovensko knjigo. Gotovo boljše zabavo bode imel, ko jo bo čital, kakor pa jo ima pri slabih igri v praznem gledišču.

Iz Ptujja. (G. Caf.) Gospod Caf še vedno neutrudoma besed išče in zbira. Kar je „Slovenec“ enkrat zavolj slovenskega slovarja pisal, bilo je dobro rečeno in sproženo. Kar pa bukve zadeva, zastran kterih

je „Slovenec“ prašal, ali so se tiste tudi prebrale in preiskale, kakor n. pr. ogerskih Slovencev, starega Dalmatina itd., pravi Caf, da je vse bukve, ki jih je „Slovenec“ naštel in še tudi druge, ki se le redko kje še najdejo, vse na tanko prebral, in vsako besedico zapisal. Dal je tudi nalašč ogerskega Slovenca, pa Rezjana in še iz združenih slovenskih krajev može k sebi priti, ki so po več dni pri njem ostali, da bi kako ne povsod znano slovensko besedico od njih zvedel. Gradiva bode tedaj zadosti; da bi ga le dobro vredili, česar se nadjamo. —

Litija 1. okt. Ž. Vilinski. (Vegatova svečanost). (Konec.) G. Dr. Janez Bleiweis stopi prvi na mizo Franceta Veslaja, in začne slaviti Vehovčevega Jurčeta tako, da se mu je vse čudilo. Ko je končal svoj prelepi govor, zadonelo je iz sto in sto gerl: Slava, slava, slava Vam! Zdaj pa pride na tisto mizo g. Dr. Lovro Toman, deržavni poslanec. Njegova beseda, njegova navdušenost in njegov predmet, ki je slavil v Vegatu kmetiški stan, dopadel je našim kmetom tako, da so gnali le en glas: Ta gospod poznajo naš stan po vseh straneh; vredni so, da hodijo k cesarju zagovarjat naše pravice. Bog jih ohrani! — in živijo je donelo po višinah zagoriških.

Ko je ta hrup pojenjal, pride g. Kajetan Hueber, župnik čemšeniški, na podstavljeno mizo; slavi in slavi vso rodbino Vegovo in konča s temi besedami: „Vehovčev Jurče se je v Ljubljani tako učil, da je iz Beligrada Turke podil“. — Na te besede se vnamejo ploski, živijo- in slava-klici, da ni bilo ni kraja ni konca.

Gospodje govorniki in drugi se zdaj vernejo k sv. Križu v ondotno srenjsko hišo, kjer jim je bilo pripravljeno kosilo. Kaj so kosili, kakošne napitnice so se verstile, tega moje pero ne more popisati, ker nisem bil tam.

Bližala se je šterta ura popoldne, kar zagromi muzika in strel pri sv. Križu, in to je bilo znamenje, da so se blagi gostje napotili proti Lazam na železnico, in od ondot v belo Ljubljano. Stanovitni so bili zastopniki dežele kranjske; niso se dali odverniti ne po nasprotnih besedah, ne po težavni poti, ne po vročini, dokler niso postavili spominka baronu Jurju Vegatu v Zagorici, njegovem rojstnem kraju. Slava, slava, slava njim! Naj stavi Vegatu, matematike velikemu učniku, svet zlate, sreberne, železne ali pa kamnite spominke, kjer koli hoče, svet vendarle ne more utajiti, da bi Juri Vega ne bil v Zagorici, soseske sv. Križa, fare moravske, na Kranjskem dne 14. marca 1754 od kmetiških staršev rojen, in ravno tam dne 26. sept. 1865 kakor baron Juri Vega

pervič očitno poslavljen. — Veseli nas prav serčno, da je fara moravska zapopadla to svečanost, ter se je obilno in prelepo k sv. Križu sešla, pa tudi okolica slovenska. —

Podružniška cerkev sv. Križa v gerškem slogu na prijetnem homecu zidana, sicer majhina, s pristojno notranjo opravdo lepo previdena, kaže zdaj popotniku rojstni kraj barona Jurja Vegata v spominku nad velikimi vratmi. To podružnico priporočujemo viši deželski in duhovski gosposki, da blagovoli zanaprej obrniti nanjo večo pozornost, kakor do zdaj, zavolj spominka, ki ga hranuje; kajti hodili jo bojo obiskovat matematikarji vsega sveta.

Iz Trsta. 28. sept. J. G. V. (Košek marsikterih reči). — Zdaj je že skorej sedem mesecev, od kar nismo imeli tukaj pravega dežja. Suša je strašna. Vodnjaki so že večidel prazni. Ljudje si morajo iskati dalje vode, in si je voziti ali nositi domú za največo potrebo. Tukaj v mestu bi pa še huje bilo, kakor je, ako bi ne imeli (za plačilo, se ve) vode iz Nabrežine, od koder nam teče sem po cevi navlašč napravljene, kakor je že znano, na stroške posebne družbe. Namesto dežja nam je pa Bog poslal burjo, ki razsaja že nekaj časa, in ki čedalje večo sušo dela. Ne vem, kaj bo, če v kratkem se to ne obrne na bolje! — V tukajšnjih slovenskih ljudskih šolah so bile poskušnje v prvi polovici tega meseca, pa (čudno!) v enem dnevu po več krajih in brez poprejšnjega oznanila ali povabila, po kterem bi bil morebiti vendar marsikteri jih poslušati prišel. To je zares žalostno, in temveč grajanja vredno, ker je pač znano, da taka pričujočnost je gotovo važna in zamore veliko v enem in drugem oziru, zlasti kar se tiče obnašanja in prizadetja bodi si učiteljev in učiteljic, bodi si učencev in učenk. Treba bi pa tudi bilo, da se vsi tisti, ki vodijo omenjene šole, ali bi morali skrbeti zanje, večkrat in dobro prepričajo, kako da prav za prav tam gré, ravno kakor je tudi to nedavno silno priporočal tukajšnji list „Baba“, in to na podlagi nekega prav lepega in krepkega dopisa, ki ga je bil unidan gosp. Nabergoj poslal iz Proseka „Novicam“ zaradi delovanja in sposobnosti ondašnjega učitelja. Pred nekimi meseci sem se bil o neki priložnosti sam prepričal, da v Verdeli pri sv. Ivanu premalo otrok v šolo hodi. Ko sem o tej otožni reči z gosp. učiteljem govoril in pa dodal, da poznam jih tam veliko, ki se še nič ne učé, mi je odgovoril, da starši imajo sto in sto izgovorov v tej zadevi, in pa da, če ne bi si gg. duhovniki prizadevali, ne bi se videlo prav nobenega otroka v šoli. Tedaj

ga eden drugemu, kakor Tominci „arniko“. Pa potlej sem še le debelo gledal, ko smo plačevali, drugi po štirinajst soldov polič, jaz pa po sedemnajst, menda zato, ker sem imel ubitega, pa so menili, da sem ga jaz ubil. —

V tem času, ko smo mi ubijali se s pivom in ga porivali od enega vogla do drugega, nastane v sobi šum in ropot, da sem mislil vse se mora podreti. Ženske, še od nekdanj sitne, motale so se med vratmi in ena drugo suvale, da bi bile kmalo podboje poderle. Sedaj priromplja iz sobe nek dijak opertan z velikansko mizo. Nič se mu ni vpiralo, rado ali nerado moralo je skozi duri, čeravno so škripale, kakor plužna kolica. Kakor je nekdanj Kak Herkulove vole za rep v luknjo vlekel, ravno tako serdito je naš dijak ril mizo skozi duri. Strašen ropot je bil, mislil sem, da bo sodni dan. Sedaj se zasliši godba. Vsi hitimo ven. Krog hiše jo primahajo najpervo godci; kaj dobro so rezali znano Jenkovo „Naprej zastava slave!“ Resničen je prigovor. „Lepe pesmi glas seže v deveto vas! Tudi pri naših godeih se je vdomečila. Za godci pridejo drugi gospodje, med njimi pa je nesel eden tablo ovenčano s smrekovim vencem, na kateri je stalo Vegatovo ime, rojstni in smertni dan. Sedaj postavijo mizo na vert, nanjo stopi najpervi Dr. Bleiweis

in počasti nasoče ljudstvo z izvrstnim govorom, za njim Dr. Toman in poslednji čemšeniški g. fajmošter Hueber. Ne Dunajčanje, ampak domačini počastili so Vegata, verlega rojaka, kakor se je tudi spodobilo. Ne s cilindri in fraki, ampak z nizkimi klobučki in v surkah prišli so. „Slavo“ in „živio“ klicev ni bilo ni konca ni kraja. Slava verlim domorodcem, ki se ne dajo ptujcem prehiteti ali v kozji rog djati!

Pri zadnjem govoru moral pa sem se smejati, kajti naš teutonski „frajbiligar“ prišel je tudi zraven s svojim kravjim preberuhom, čeravno je prej serdito rekel: „Varflihst, sobald ich a Bort Slobenisch höhr“, gehe i gleih davon, denn vom Slobenischen versteh i ka Bort nôt. Barum solt eben Slobenisch sein, es sind ja meistens tajtsche Herren dô“. Kar čudil sem se mu, kako pazno je poslušal g. Hueberja. Gotovo je vjel kako besedo od Belega grada in Turkov in to ga je pripeljalo v ono sladko dobo, ko je še ob Donavi za kakim plotom drugim vojakom krompir in repó pekel. O sladke ure! — Po dokončanih govorih zbrali smo se pevci, ki pa smo bili danes iz vsakoverstnih kategorij: duhovni, bogoslovci, učitelji, dijaki in ne vem kdo še vsi, ter zapeli marsikako pesem Vegatu na čast. Ko se že ljudje nekoliko razidó, gremo

še ni četert ure od sv. Križa v neko gostilnico, kjer smo bili prav po „regelcah“ veseli. Da ne bi bila kaka zmešnjava, ker smo bili vsakoverstni ljudje skupaj, ki skoraj eden drugega nismo poznali, izvolimo po nasvetu sokolca Drenika učitelja Janeza Kogaja za kučigazdo. Petja ni bilo ni konca ni kraja, saj je bil danes vsak pevec. Kučigazda je prav po očetovsko za nas skerbel, nikdar nam ni manjkalo pijače na mizi. V hiši so imeli tudi nekega škripača, ki je znal prav izvrstne polke in „štajriše“ delat. Rad bi se bil tudi jaz nekoliko zasukał ter otrešel prah s sebe, pa revež sem ravno šestico zgubil in plazil se po vseh štirih pod mizo iskaje je. Moral sem odjenjati od plesa. — Mrak se je storil, ko odrinemo domu. Razkropili smo se na vse kraje. Nekaj jih je šlo proti jugu, nekaj proti vzhodu, nekaj proti zahodu, z učiteljem pa sva jo mahnila proti severju. Vsem Slovincem slava! Dunajčanom pa pomilovanje, ker niso mogli čez Savo!

V Krašnji 4. oktobra 1865.

Slovensko Berilo za osmi gimnazijalni razred je prišlo zdaj na svitlo in bi zdaj gotovo dobro služilo, ker je brez dvombe zelo potrebno, ako bi bilo le na vse strani dobro.

nam tudi to jasno dokazuje, da je večidel le zasluga vrlih duhovnikov, ako vidimo, da nam naše ljudske šole kaj koristnega prinašajo. Slava jim! — Tukaj na Primorju so letos vinogradniki precej veliko in pa tudi prav dobre vina pridelali; to je razveseljivna prikazen zares skorej po 14 letih! Tržaška gosposka (magistrat) je pa prepovedala prodajati vino pred 15. oktobrom. Nasledek te prepovedi bo morda ta, da ga bodo kmetje v svojo veliko škodo ali sami domá pili, ali pa skrivši prodajali in zato pokaznjeni v denarjih (slišal sem, da bo moral nek posestnik plačati 200 gld., ne vém pa, je-li to rés?). Vzrok tej prepovedi je neki strah, da se ne izcimi kolera, ki je, hvala Bogu! dozdaj ni bilo še sledi v teh krajih.

(Konec pride.)

Ogerska.

Bistriški škof in slavní domoljub slovaški, prem. g. Štefan Mojzes, je povabil vse veljavniše slovaške rodoljube, naj se 24. oktobra blagovoljno pri njem snidejo, da se dogovorijo zastran prihodnjih volitev v ogerski zbor in kako bodo branili svoje narodne pravice proti vedno bolj ošabnim Madjarom. — Tako tedaj bodo imeli vsi nemadjarški narodi svoje posebne shode, da tako o pravem času storé, kar je mogoče storiti, kajti „vigilantibus jura!“

Tirolska.

Za gotovo se pripoveduje, da misli ministertvo za spodnjo Tiroljsko posebno dež. namestnijo v Trenti ustanoviti, s tem pogojem, da ostane sklenjena z gornjo-tiroljsko v Innsbuku. — To je pač kaj vselelega za Italijane na Tiroljskem, da ne bodo vedno le čez hribe na laške ravnine zerli.

Ptuje dežele.

Rimska.

Vsa znamenja nam zdaj kažejo, da septemberska pogodba ni bila prazno strašilo in da jo Napoleon misli res izpeljati. Francoska armada ima počasu zapuščati papeževe dežele! Kaj bode potem, Bog sam ve. Pravijo, da Napoleon zavoljo tega tako tišči, da se pogodba izpelje, da si ohrani prestol. Težko bo tudi Papežu kdo pomagal, ker razun Avstrije so že vse večé države novo italijansko kraljestvo spoznale, — Avstrija pa ima sama domá dosti opraviti. — Kardinalu d'Andréa so neki vse njegove službe vzete.

Parska.

Pri letošnji ljudski veselici, tako pišejo časniki, so se godile v Monakovem homatije, ki so pa v političnem oziru najberže brez vsega pomena. Nekaj se jih je začelo med sobó kavšati, nato pride nek žandarm, jih pomirit, ali začel je koj s sabljo po njih mahati, — pridejo mu tudi drugi vojaki na pomoč in zdaj jo udrihajo tako, da jih je bilo 40 ranjenih in so trije mertvi obležali.

Amerika.

Gotovo je marsikomú še v spominu, kako da se je skorej ves svet nad sedanjim pervosednikom zedinjenih ameriškanskih držav, g. Johnsonom, grozil in vpil, kako ljut trinog da je in da komej čaka, da bi se nad puntarskimi jugovci maščeval. Vsa dozdanja njegova politika nam pa priča, da to ni res, in da nimajo tisti prav, ki so ga tako strastno natolcevali. To nam tudi kaže govor, ki ga je Johnson one dni nekterim jugovskim veljakom govoril. Je pa tak le: „Prestali smo punt. Jaz pravim mi, kajti le mi na jugu smo zaj odgovorni. Vendar pa poznam jaz predobro značaj južnih prebivavcev, da ne bi vedel, da če enkrat spoznajo svoje zmore, bi jih tudi očitno ne spo-

znali. Zdaj ko k meni dohajajo, slišim jih govoriti: Dá, mi smo ta punt napravili, mi smo suženstvo proti uniji ustanovili, mi smo Boga vojskinih trum za sodnika poklicali ter među razsodbo pustili. Boj je bil častno bojevan. Ali vprašanje se ni nam k dobremu rešilo. Pripravljeni smo zdaj prevzeti, kar se nam da in kakor je bilo sklenjeno. Bodi pa ustava spet naše vodilo; da se ohrani ona in tudi únija, je naš cilj in konec. Veliko se je govorilo od mojega sirovega značaja in velik je bil strah, da ne bi se le maščevali hotel. Ako ne bi moja dela záme govorila, zastoj bi bilo vse, naj bi govoril, kar bi hotel. Pa če se prav poznam — in mislim, da se — tako sem sin juga in ljubim svoj narod ter bom vse, kar mi je mogoče, storil, da mu nazaj pripravim srečo in blagostanje, katero je vžival, predno se je dal nekterim zaslepljenim, katerim je zaupal, na pot pogube zapeljati. Naj bi prišel kmalo tisti dan, ko bomó udje ene rod-bine skupaj zbrani in pomirjeni. Sever ne more brez juga in jug ne brez severja ostati! Naša dolžnost je, unijo terdneje zvezati, ker je vsem v prid, da smo zedinjeni. Terdno torej upam, da bo naša únija, dasiravno ne še 100 let stara, na vse veke ostala, in da jo le more vsegamogočnost božja, ki jo je vstvarila, končati.“ — Ta govor nam kaže, da je res Johnson za mir in spravo in da se hoče z njimi pogajati, kakor brat z bratom, ne pa jih preganjati, kakor se po puntu drugod le prerado godi.

Razne novice.

* Iz Dolenskega se piše, da tergatev ni bila tako dobra, kakor so pa pričakovali. Vina je manj, pa je bolje, kakor je lani bilo. Vedro mislijo Dolenci po 15 gld. prodajati. — Letina za žito pa je kaj slaba, kerme ni skorej nič. Lepe konje so te dni po 10 gld. prodajali. Kdor čez zimo tri krave na rejo vzame, da na pomlad le eno nazaj.

* Iz Begen na Gorenskem se nam piše, da letina v ondašnji okolici ni tako dobra, kakor se je kazalo. Silna suša je ajdo in druge jesenske pridelke skorej popolnoma ukončala. Otave ni prav nič. Živina je kaj po ceni, vsak tišči kak rep od hiše, ker si ga ne upa čez zimo prerediti. Denarja ni nikjer nič.

* Iz Konjic na Štajerskem pišejo, da se je v tamošnji okolici jelo kaj pogostoma krasti in ropati. Tako je prišlo 27. sept. k Boštjanu Kvasu v Kotu 6 oboroženih tolovajev in zahtevalo od njega denar, ki ga je pred nekaj dnemi za vole potegnil. Ta pa se jim ustavlja ter pravi, da ga nima. Nato zvežejo tolovaji moža in ženo, zažgejo baklo ter jima tako dolgo stopala pečejo, dokler da so bila popolnoma prepekla. Potem gredó sami denarja iskat in dobé kacih 50 gld. Kvas se hoče vzdigniti, da bi se kaj branil, pa hitro mu skoči en tolovaj na persi ter mu zlomi rebro. — Naj bi skorej prišli gosposki v roke ter prejeli zasluženo kazen!

* Zopet se bojo nabirali, tako pišejo „Novice“, vojaki za armado mehikansko in, kakor se sliši, utegne vendar le Ljubljana izvoljena biti za to nabiro. Dobro! Tako ostane v mestu zopet kaj novcev, ki jih krvavo potrebuje.

* V Ljubljani se začnó šole ces. normalke, realke in gimnazije še le 3. novembra, na mariborski gimnaziji pa 15. oktobra.

* Roženkransko nedeljo, 1. okt. t. l., so posvetili ljubljanski knez in škof mil. g. Dr. Widmer novo cerkev pri Fari ali v stari Loki, pridigovali pa so stolni dekan g. Dr. Pogačar. Maša je bila z godbo, pri kateri so kaj lepo pomagali na goslih in s petjem nekteri gospodje ljubljanske čitavnice, ki so nalašč v ta blagi namen tje prišli. Posebno lepo pa so peli pod izver-

nim pevovodjem g. Fabijani-om četerospev „Bradskov Očenaš“. Velika cerkev je bila tako polna pobožnega ljudstva, da je bila ta dan premajhna za vse. Orgle je izdelal g. Goršič. —

* 10. oktobra je bilo pri ces. kr. deželni vladi posvetovanje, da bi se v prihodnje slovenske knjige ljudskih šol natiskovale v Ljubljani in ne na Dunaju, in bi se po tem takem domačim papirnicam in tiskarnicam ne odtegoval zaslužek. — Tako poročajo „Novice“, kar je gotovo iz celega srca želeti. —

* Cesar Ferdinand je pervosedniku ogerske akademije znanosti 4.000 gld. za ta učeni zavod izročil.

* Prof. Stubenrauch, ki si je zavdal, izmikal je društveni denarnici 30.000 gld. Denar so menda že skupaj zvergli, tako da ni društvo več na škodi. —

* Iz Krepljen na Krasu se nam piše, da je bila tam to poletje grozna suša in da so tudi kaj malo pridelali. Drugod se ljudem že nič kaj dobro ne godi, — v nekterih kraških krajih pa je gotovo jako slabo.

* Pripoveduje se nam, da je že celovski kupčijski zbornici došel iz Dunaja načert za koncesijo nadvojv. Rudolfove železnice, ki bo šla skozi Koroško.

* Pri graški deželni nadsodniji so izpraznjenete-le službe: Za Kranjsko dve s plačo in štiri brez plače, za Štajersko pa pet brez plače za avškultante ali poslušavce.

* Novomeška čitavnica bo imela 23. t. m. ob 2. pop. prvo svojo skupščino.

Duhovske zadeve.

Ljubljanska škofija: G. Mih Horvat, pride za duh. pom. in kateheta na uršulinski deklški glavni šoli v škofjo Loko. G. Fr. Šolar, novoposv., gre za duh. pom. v Prem.

Lavantinska škofija: Prestavljeni so gg. kaplani: Ant. Klemenčič za provizorja v spodnjo Kungerto; Fr. Rožger k sv. Jakopu v Slov. gor.; Jak. Košar iz Rušk materi Božji na Ptujski gori; Jož. Kunaj iz sv. Martina na Pohorju v Zreče. — Umerla sta: čč. gg.: Jan. Vojsk, kurat v spodnji Kungerti, in Ant. Lipovšek, župnik v pokoji. R. I. P.

Teržaška škofija: Gosp. Jan. Šust, učenik pastirstva in cerkvenega prava, ki je nedavno na dunajskem vseučilišu dosegel doktorsko dostojnost v bogoslovstvu, je imenovan začasni tajnik škofijski in zakonske sodnje. G. Prim. Šubic pride za koop. in šolskega učenika v Rodik, g. Jan. Koželj v Mune, g. Ant. Notar v Truške, g. Mih. Dobravec v Jelšane, g. J. Kuhn na Občino, g. Drag. Mazek v Jelšane, g. Drag. pl. Majti v Buzet, g. Jan. Šega v Pertlje, g. Jož. Uršič v Lindar, g. Fr. Frantar v Sušnjevico, g. Jož. Orbanič v Gemin, g. Škender Zamlič v Moščenice, g. Peter Martelanc v Skedenj in g. Bern. Hočever v Trebic.

Loterija.

Terst: 71 85 13 35 45.

Prihodnje srečkanje je 21. oktobra 1865.

Žitna cena.

v	pšenice		reži		ječmena		ovsa		turšice	
	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.	gld.	k.
Mariboru	3	4	2	85	2	50	1	35	2	45
Celju	4	—	2	80	2	30	1	75	2	60
Ptujem	3	30	3	10	2	—	1	20	2	30
Ljubljani	3	64	2	8	2	10	1	30	2	52
Kranju	3	85	2	80	—	—	1	20	2	50
Novemestu	4	60	3	30	2	30	1	30	2	70
Gorici	4	8	—	—	—	—	—	—	—	75
Celovcu	4	30	3	85	2	45	1	57	2	77
Terbižu	5	30	4	80	3	40	2	60	3	76